
РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

DOI: 10.25140/2410-9576-2022-2(25)-100-113

УДК 330.322:332.142:336.1

JEL Classification: G11; H21; H72

Ірина Ломачинська

доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри економіки та підприємництва
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова (Одеса, Україна)
E-mail: i.lomachynska@onu.edu.ua. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6112-6884>
ResearcherID: [E-9174-2018](https://orcid.org/E-9174-2018). Scopus Author ID: [5722196182222](https://orcid.org/5722196182222)

Ірина Чуркіна

доктор економічних наук, доцент, професор кафедри менеджменту та інновацій
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова (Одеса, Україна)
E-mail: churkina.irina0403@gmail.com. ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-3922-6648>

**ПОДАТКОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ
В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ
В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ**

Анотація. Визначено, що соціально-економічна безпека регіону призначена забезпечити зростання соціально-економічного добробуту громади, що можливо лише за відповідного рівня інвестицій. Узагальнено теоретичні та практичні аспекти формування податкового потенціалу інвестиційного розвитку регіону в умовах фінансової децентралізації. Визначено податковий потенціал інвестиційного розвитку як один із головних системних елементів формування соціально-економічної безпеки регіону, який охоплює сукупність процесів і явищ у виробничій, інвестиційній, інноваційній, фінансовій, податковій, бюджетній сферах і залежить від сукупності факторів, зокрема, динаміки економічного розвитку, соціальної структури населення регіону, мобільності робочої сили, рівня ресурсної забезпеченості, природно-кліматичних умов, нормативно-правового регулювання, якості правовикористання, рівня інтегрованості в систему міжнародних економічних відносин та ін. Доцільним вбачається підвищення результативності податкових і бюджетних механізмів щодо інвестиційного стимулювання зростання ефективності суб'єктів господарювання та детінізації, що потребує розширення податкової бази в регіоні, спрощення й оптимізації структури податків, удосконалення системи адміністрування податків, запровадження оптимальних і ефективних ставок податків, забезпечення економічної та соціальної справедливості при справлянні податків тощо. Як результат, формуються привабливі умови на рівні адміністративно-територіальної одиниці для розвитку малого і середнього бізнесу, самозайнятості населення, використання можливостей чинного законодавства щодо податкового стимулювання інвестиційної активності. Узагальнено, що для підвищення рівня та якості податкового потенціалу інвестиційного розвитку регіонів необхідно систематично досліджувати структуру та динаміку місцевих бюджетів, ефективність інвестиційних процесів, розвивати співпрацю державних та місцевих органів влади, представників бізнесу, інвесторів, суспільства.

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Ключові слова: соціально-економічна безпека регіону; інвестиційний розвиток регіону; податковий потенціал; децентралізація; фінансова децентралізація; фіскальна децентралізація; податкове стимулювання інвестицій.

Табл.: 1. Бібл.: 13.

Постановка проблеми. У 2014 році з прийняття Концепції реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні було розпочато процес децентралізації в напрямі забезпечення збалансованого соціально-економічного розвитку регіонів на основі підвищення рівня їхньої фінансової самодостатності шляхом посилення фіскальної децентралізації, яка загалом сприяє поступовому зростанню національної економіки України шляхом оптимізації та удосконалення місцевих фінансів. Результатом розвитку цих процесів має стати формування соціально-економічної безпеки регіону, як системи захищеності всіх учасників соціально-економічних відносин на всіх рівнях – від держави до кожного окремого громадянина. Головним завданням останньої є досягнення соціально-економічної стабільності, забезпечення стійкості соціально-економічної системи до внутрішніх та зовнішніх загроз, створення перспектив соціально-економічного зростання для виконання стратегічних цілей бізнесу в гармонійному співіснуванні, взаємодії та постійному діалозі із суспільством, участі у вирішенні найгостріших соціальних проблем [1]. Отже, соціально-економічна безпека регіону призначена забезпечити зростання соціально-економічного добробуту громади, що досягається через технологічне оновлення виробництва; зростання якості та обсягів виробництва товарів і послуг, інноваційної продукції, рівня зайнятості та доходів населення; розвитку людського капіталу; покращення умов праці, ринкової інфраструктури, стану навколишнього середовища, що можливо лише за відповідного рівня інвестицій.

Серед факторів, що забезпечують інвестиційну активність у регіоні, важливим є сприятливе бізнес-середовище, вигідне географічне положення, структура економіки та рівень її диверсифікованості, ресурсний і науковий потенціал, розвиток ринкової та транспортної інфраструктури тощо. Для залучення потенційних інвесторів органи місцевого самоврядування в умовах децентралізації напередодні війни почали активно використовувати такі інструменти, як інвестиційні карти територій, створення «бренду» міста/населеного пункту та його застосування у просуванні продукції та послуг, вироблених у тій чи іншій місцевості, формування інвестиційної привабливості регіону на основі

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

відкритості та публічності щодо, наприклад, виділення земельних ділянок для бізнес-діяльності, надання дозвільних документів, електронного врядування, консалтингу й т. ін. Однак посилення конкуренції за інвестиційні ресурси, асиметричність регіонального розвитку в умовах фінансової децентралізації актуалізує роль податкових інструментів у стимулюванні соціально-економічного розвитку, що підтверджується і світовою та європейською практикою. Крім того, питання заслуговує уваги у контексті соціально-економічної безпеки регіонів в умовах поствоєнного відновлення національної економіки України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед вітчизняних науковців, що досліджують різні аспекти інвестиційного розвитку регіонів в умовах фіскальної децентралізації та доводять його значущість у контексті соціально-економічної безпеки. Треба відзначити О. Амошу, В. Гейця, О. Дяконенко, С. Каламбета, А. Крисоватого, Е. Лібанову, О. Лайко, І. Луніну, В. Мельника, В. Талпу й ін. Чисельні дослідження зарубіжних учених довели, що взагалі фінансова та фіскальна децентралізація є важливою для вирівнювання регіональних диспропорцій, стимулювання соціально-економічного розвитку регіону та країни загалом, зростання рівня життя та дохідності, зменшення бідності населення (Х. Блохлігер і Б. Егерт, Р. Бодвей і С. Роберт, Н. Джеммелл, Р. Кінлер, К. Лесман, К. Ліндаман, Дж. Мартінес, Р. Масгрейв, Дж. Сільва, К. Турмайер, В. Целіос та ін.).

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Водночас, попри значний обсяг наукових публікацій із цієї теми, залишаються недостатньо обґрунтованими теоретичні та практичні основи формування податкового потенціалу інвестиційного розвитку регіонів України в умовах фінансової децентралізації. Саме податкові інструменти, як демонструє європейський досвід, стають переважними в залученні інвестиційних ресурсів, їх ефективному використанні, формуванні умов міжрегіональної податкової інвестиційної конкуренції, що формує умови соціально-економічної безпеки територіальних громад в умовах децентралізації.

Мета статті. Головною метою є дослідження концептуальних аспектів формування податкового потенціалу інвестиційного розвитку регіону як складової його соціально-економічної безпеки в умовах децентралізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Незважаючи на досягнення децентралізації в Україні протягом декількох років, залишаються проблеми щодо подальшого забезпечення бюджетної

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

самостійності й фінансової незалежності місцевих бюджетів для надання якісних суспільних послуг та ефективного функціонування бюджетної системи, які поглибилися в результаті широкомасштабної агресії РФ проти України [2]. Отже, враховуючи сучасні реалії, для формування соціально-економічної безпеки регіону в сучасних умовах розвитку національної економіки України важливим є збільшення надходжень до бюджетів територіально-адміністративних одиниць, передусім за рахунок зростання ділової активності локального підприємництва.

Досвід, набутий суб'єктами господарювання в період глобальної пандемії COVID-19, а також під час воєнного стану, демонструє беззаперечну перевагу економічної самоорганізації населення перед централізованим управлінням у вирішенні різноманітних проблем завдяки непорушності принципу субсидіарності та автономного прийняття багатьох управлінських рішень органами місцевого самоврядування. Це є важливим аргументом щодо посилення фінансової самодостатності місцевих бюджетів у поствоєнний період, що потребує повернення до напрямів і пріоритетів розвитку децентралізації до початку військової агресії РФ, ураховуючи наслідки війни.

Важливою складовою посилення фінансової самодостатності територіальних громад в умовах подальшої децентралізації, особливо що стосується інвестиційного розвитку в поствоєнний період, серед іншого, є збільшення податкового потенціалу регіону. Податковий потенціал треба розглядати як «вбудований регулятор», який активно використовують задля соціально-економічної безпеки регіонів та національної економіки, оскільки податкове регулювання може забезпечувати прискорення чи стримування інвестиційних потоків для соціально-економічного розвитку окремих територій, певних галузей та секторів економіки, різних соціальних груп населення тощо.

Узагальнюючи існуючі підходи до визначення податкового потенціалу у спеціалізованій літературі, А. Борщ та І. Долженко визначають, що податковий потенціал «відображає не тільки існуючий рівень оподаткування адміністративно-територіальної одиниці, але й ті резерви, які можна було б використати для покриття бюджетного дефіциту та покласти в основу механізму фінансового вирівнювання регіонів» [3]. Отже, податковий потенціал інвестиційного розвитку регіону формується на основі фактичних податкових надходжень, тобто всіх

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

податків і зборів, сплачених платниками на адміністративній території, та умисної несплати податків, що проявляється як податковий борг, податкові пільги, ухилення від оподаткування.

А. Крисоватий визначив, що «мобілізація податків, зборів, обов'язкових платежів у повному обсязі до бюджетів становить реалізовану складову податкового потенціалу, а до нереалізованої частини можна зарахувати існуючі в економіці України податкові пільги» [4, с. 37]. Якщо з погляду держави та місцевих органів влади податкові пільги (преференції) – це податкові втрати, які не надійшли в бюджет, то податкові преференції щодо інвестиційної діяльності є одним із головних стимулів економічного зростання, що забезпечить збільшення податкових надходжень у майбутньому. Більш того, податкові преференції можуть стати і чинником детінізації господарської діяльності.

Отже, податкове регулювання як процес має базуватися на свідомому, активному й цілеспрямованому використанні існуючої незалежно від волі суб'єктів управління регулюючої функції податків для отримання певних соціально-економічних результатів [5, с. 15]. Отже, регулююча функція податків є основою податкового регулювання інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання регіону. У цьому контексті заслуговує підхід до розуміння податкового потенціалу А. Меламеда [6, с. 26], який визначає його як «суму податків, яку можна зібрати, не позбавляючи господарюючих суб'єктів стимулів для подальшого розвитку». Отже, під податковим потенціалом інвестиційного розвитку регіону слід розуміти максимально можливу величину потенційних фінансових ресурсів адміністративної території, яка може бути мобілізована й ефективно використана для подальшого зростання соціально-економічного добробуту, оскільки створює привабливі умови для інвестиційного розвитку суб'єктів господарювання регіону. При цьому можна погодитися з А. Борщ та І. Долженко [3], що фактично зібрані податки та обов'язкові платежі до бюджетів регіонів – це податкоспроможність. Їх порівняння дозволяє виявити резерви збільшення доходів місцевих бюджетів окремих територій, у тому числі для забезпечення інвестиційного розвитку. Таким чином, удосконалення податкового та міжбюджетного регулювання має ґрунтуватися на потенційних можливостях регіону й пошуках шляхів для інвестиційного розвитку суб'єктів господарювання на основі оптимізації податкової бази як інструменту підвищення податкового потенціалу інвестиційного розвитку території.

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Головним результатом децентралізації в Україні стало створення об'єднаних територіальних громад і перехід на прямі міжбюджетні відносини з Державним бюджетом. Фіскальна децентралізація розширила джерела формування доходів місцевих бюджетів, що відповідає збільшенню повноважень органів місцевого самоврядування з управління різними сферами життя територіальних громад (освіта, охорона здоров'я, ЖКГ, соціальний захист, транспорт та дороги, будівництво та регіональний розвиток, управління в громаді). У результаті основними групами доходів місцевих бюджетів стали частина загальнодержавних податків (податок на доходи фізичних осіб (ПДФО), податок на прибуток підприємств, рентна плата за використання природних ресурсів, акциз на спирт, алкоголь, тютюн, паливо тощо); місцеві податки та збори (збір за місця для паркування транспортних засобів, туристичний збір); неподаткові надходження (прибутки комунальних підприємств, штрафи, адміністративні збори і платежі або плата за послуги, які надають бюджетні установи, штрафи за порушення законодавства про працю); міжбюджетні трансферти – субвенції та дотації (гарантована державою зарплата педагогам, оплата спільних для громад всієї області проєктів, наприклад, будівництво або ремонт дороги, реставрація визначних пам'яток культури й ін.).

З моменту початку реформи децентралізації надходження до місцевих бюджетів зростають, як і частка місцевих бюджетів у доходах зведеного бюджету України. До найбільших доходів місцевих бюджетів беззмінно належать податок на доходи фізичних осіб (ПДФО), міжбюджетні трансферти, єдиний податок, податок на майно й акциз із роздрібною торгівлі. Значну частку надходжень забезпечують і власні надходження бюджетних установ, акциз з імпортованого пального, доходи від операцій з капіталом та адміністративні збори. Саме вони забезпечують більш ніж 90 % усіх надходжень до бюджетів адміністративно-територіальних громад. У доходах місцевих бюджетів у 2021 р. надходження від ПДФО становили понад 50 % (2018 р. – 31,9 %), від міжбюджетних трансфертів – близько 20 % (2018 р. – 43,3 %). Кошти від єдиного податку та податку на майно становили у 2021 р. 11,5 % та 8,2 % бюджету відповідно. Порівняно з 2018 роком, це відповідно на 4,1 та 1,9 % більше. У бюджетах у 2021 р. кошти від акцизу з роздрібною торгівлі та власних надходжень бюджетних установ становили 3 та 2,7 % (2018 р. – 2,4 % і 3,1 % відповідно) [8].

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Водночас структура надходжень до місцевих бюджетів по окремих адміністративно-територіальних громадах сильно різниться. Крім того, рівень фінансової та податкової спроможності бюджетів також відмінний, оскільки кожна адміністративна територія має свою структуру економіки та потенціал її розвитку, кількість мешканців і соціальну структуру населення тощо. Як результат, виникають фіскальні дисбаланси місцевих бюджетів, що обмежує виконання функцій, делегованих державою місцевим органам самоврядування, які вирішуються через бюджетне регулювання на основі міжбюджетного вертикального та горизонтального вирівнювання. Горизонтальне передбачає, що місцеві бюджети, які мають податкоспроможність (залежить від кількості населення і надходжень від ПДФО в частині, що зараховується до відповідного бюджету) нижче 0,9 середнього показника по Україні, отримують базову дотацію для підвищення рівня їх фінансової забезпеченості, натомість, місцеві бюджети з індексом податкоспроможності понад 1,1 перераховують частину своїх бюджетних ресурсів (реверсна дотація) для підтримки менш спроможних громад. Вертикальне вирівнювання, у свою чергу, спрямоване на перерозподіл частини бюджетів вищих рівнів на користь місцевих з метою забезпечення їх фінансової самодостатності.

Отже, соціально-економічна безпека й соціально-економічний добробут регіону залежить від спроможності збільшувати надходження до бюджетів адміністративно-територіальних громад, і оскільки основним джерелом є податки, то місцеве самоврядування для забезпечення фінансової самодостатності вимушене створювати привабливі умови для розвитку локального підприємництва. Чисельні дослідження демонструють пряму залежність податкових надходжень до місцевих бюджетів від рівня економічного розвитку, ділової активності та продуктивності суб'єктів господарювання на її території. Зокрема, на прикладі ПДФО це доводить Ю. Раделицький [9]. При цьому інвестиційна складова відіграє пріоритетну роль. У свою чергу, інвестиційний розвиток суб'єктів господарювання залежить як від рівня податкового навантаження, так і тих умов інвестиційної привабливості [10], які фінансово спроможні забезпечити органи місцевого самоврядування: розвиток ринкової інфраструктури, підтримка в розробці суб'єктами господарювання інвестиційних проєктів, створення інвестиційної карти, реклама соціально-економічного потенціалу регіону, детінізація, надання грантів, створення регіональних фондів гарантування інвестицій, безкоштовне консультування тощо. Щодо податкового навантаження суб'єктів

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

господарювання, то важливою складовою податкового потенціалу інвестиційного розвитку регіону є місцеві податки і збори, які надходять до місцевих бюджетів у повному обсязі, і встановлення яких залежить від рішень місцевих органів влади. Отже, органи місцевого самоврядування можуть самостійно визначати ставки таких податків, звільняти від оподаткування і призначати податкові пільги таким чином, щоб це максимально ефективно впливало на надходження до бюджету й інвестиційну поведінку платників податку відповідно до визначеного рівня ефективності та соціальної справедливості.

Оскільки податкові пільги не завжди ефективні та справедливі, важливим у забезпеченні інвестиційного розвитку регіону є саме визначення об'єктів оподаткування та встановлення оптимальних ставок місцевих податків. Позитивним аспектом такого підходу на місцевому рівні є те, що з'являється можливість безпосередньо врахувати особливості розвитку, розташування, розміщення на території підприємницьких структур, пріоритетних інтересів та проблем розвитку адміністративно-територіальної одиниці. Разом із цим, важливим для вибору податкових преференцій ефективного стимулювання інвестиційного розвитку суб'єктів господарювання є виявлення саме тих податків і зборів, які мають найбільший позитивний ефект для соціально-економічної безпеки регіону. Загальні можливості та кращу придатність використання основних податків для стимулювання інвестицій в економічних системах базового рівня в Україні оцінила та узагальнила у своєму дослідженні В. Талпи [11]. Хоча також треба ще врахувати особливості й потенціал економіки регіону.

Застосування ефективних механізмів податкового стимулювання інвестиційного розвитку регіонів на основі ефективного податково-бюджетного регулювання, якості державних інститутів, створення бізнес-інкубаторів і регіональних науково-технологічних парків дозволить сформулювати передумови і для податкової конкуренції як фактору соціально-економічного зростання регіону, як на рівні приватного сектору, так і сектору суспільних благ [12; 13]. Саме такий підхід наближає Україну до Європейського Союзу, де Європейська концепція регіонального інвестиційно-податкового конкурування територій передбачає надання можливостей окремим адміністративним територіям провадження бюджетно-податковим регулювання власним господарським розвитком.

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Таблиця 1

Можливості та краща придатність використання основних податків для стимулювання інвестицій в економічних системах базового рівня в Україні

Податки	Єдиний податок	Податок на прибуток	ПДВ	ПДФО	Інші місцеві, в т.ч. ресурсні податки і платежі
Охоплення підприємницького сектору в масштабному вимірі	значне	значне	значне	значне	значне
Охоплення підприємницького сектору в секторальному вимірі	значне	значне	значне	значне	середнє
Суспільна значущість для підприємців	висока	середня	середня	висока	середня
Фінансова значущість для підприємців	висока (для СМГ майже критична)	висока	висока	висока	відносно невисока
Бюджетна значущість	середня	висока	висока	висока	відносно невисока
Еластичність регулювання	висока	середня	середня	середнє	відносно невисока
Компенсаційна здатність	середня	середня	середня	висока	висока
Селективність підтримки національних та локальних пріоритетів розвитку	висока	низька	низька	низька	середня
Адміністративна гнучкість з позицій здійснення регуляторної функції органами місцевого самоврядування (можливість встановлення ставок та інших умов оподаткування на локальному рівні)	висока	майже нульова	майже нульова	висока за умови застосування непрямих механізмів	висока
Критичність для бюджетів з надання пільг з податку	відносно невисока	висока	висока	висока	відносно невисока

Джерело: [11].

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Висновки та пропозиції. Отже, одним із головних аспектів соціально-економічної безпеки регіону в умовах децентралізації є його податковий потенціал. Завдяки розширенню та оптимізації структури податкової бази, що визначає його величину, з'являється можливість посилити або послабити стимули до інвестиційного розвитку суб'єктів господарювання та забезпечити технологічне оновлення виробництва, зростання виробництва інноваційних товарів і послуг, рівня зайнятості та доходів населення, зростання людського капіталу й ефективності його використання, покращення умов праці та життєдіяльності тощо. У контексті цього доцільним представляється підвищення результативності податкових і бюджетних механізмів щодо інвестиційного стимулювання зростання ефективності суб'єктів господарювання та детінізації, що потребує розширення податкової бази у регіоні, спрощення й оптимізацію структури податків, удосконалення системи адміністрування податків, запровадження оптимальних і ефективних ставок податків, забезпечення економічної та соціальної справедливості при справлянні податків тощо. Як результат, сформується привабливі умови на рівні адміністративно-територіальної одиниці для розвитку конкурентоспроможного малого і середнього бізнесу, самозайнятості населення, використання можливостей діючого законодавства щодо податкового стимулювання інвестиційної активності. Це, у свою чергу, забезпечить зростання соціально-економічного добробуту та зростання податкового потенціалу регіону в перспективі, покращення податкової культури і податкової грамотності суб'єктів господарювання, удосконалення системи адміністрування податкових платежів та роботи фіскальних органів.

Податковий потенціал інвестиційного розвитку є одним із головних системних елементів формування соціально-економічної безпеки регіону, він охоплює сукупність процесів і явищ у виробничій, інноваційній, фінансовій, податковій, бюджетній сферах і залежить від сукупності факторів, зокрема, динаміки економічного розвитку, соціальної структури населення регіону, мобільності робочої сили, рівня ресурсної забезпеченості, природно-кліматичних умов, нормативно-правового регулювання, якості правовикористання, рівня інтегрованості у систему міжнародних економічних відносин й ін. Тому для підвищення рівня та якості податкового потенціалу інвестиційного розвитку

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

регіонів необхідно систематично досліджувати структуру та динаміку місцевих бюджетів, аналізувати ефективність інвестиційних процесів, розвивати співпрацю державних та місцевих органів влади, представників бізнесу, інвесторів, суспільства.

Список використаних джерел

1. Чуркіна І. Є. Особливості розвитку місцевих бюджетів в умовах децентралізації в Україні / І. Є. Чуркіна // Вісник Одеського національного університету. Економіка. – 2022. – Том 27, вип. 2 (92). – С. 65-73.
2. Ломачинська І. Децентралізація місцевих бюджетів в Україні: виклики в період війни / І. Ломачинська, І. Чуркіна // Грааль науки. – 2022. – № 20 (вересень). – С. 29-31.
3. Борщ А. Г. Податковий потенціал та його вплив на міжбюджетне регулювання / А. Г. Борщ, І. І. Долженко // Облік і фінанси АПК. – 2011. – № 4. – С. 112-116.
4. Крисоватий А. І. Планування та прогнозування податкових надходжень : навч. посіб. / А. І. Крисоватий, А. Я. Кізіма, В. В. Маслій. – Тернопіль : Економічна думка, 2011. – 260 с.
5. Іванов Ю. Б. Регулятивний потенціал податкової системи України : монографія / за заг. ред. Ю.Б. Іванова. – Х. : ХНЕУ, 2009. – 400 с.
6. Меламед М. Я. Структура валового внутрішнього продукту України за категоріями доходу: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.01.01 / Київський національний економічний ун-т. – К., 2002. – 19 с.
7. Бюджетний кодекс України: від 08.07.2010 №2456-VI (зі змінами та доповненнями). [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/ed20270101>.
8. Бюджети територіальних громад обласних центрів України за 2018-2021 роки. Аналітичний огляд [Електронний ресурс] / Центр спільних дій. – Режим доступу: <https://centreua.org/wp-content/uploads/2021/07/Byudzhety-terytorialnyh-gromad-oblasnyh-tsentriv-Ukrai-ny-za-2018-2021-roky.-Analitichnyy-oglyad.pdf>.
9. Раделицький Ю. О. Місцеві бюджети в умовах поглиблення фінансової децентралізації в Україні : монографія / Ю. О. Раделицький. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2018. – 312 с.
10. Гелеверя Є. М. Інвестиційна привабливість регіонів як основа сталого розвитку країни / Є. М. Гелеверя, Ю. І. Сергієнко // Бізнес Інформ. – 2020. – № 4. – С. 111–117.
11. Талпа В. П. Податкове стимулювання інвестиційного розвитку економіки України в умовах реформ : дис. ... д-ра філософії : спец. 051 «Економіка» / В. П. Талпа ; ІПРЕЕД. – Одеса, 2021. – 242 с.
12. Ломачинська І. Соціально-економічні ефекти бюджетно-податкової децентралізації / І. Ломачинська, Р. Щур // Вісник Одеського національного університету. Економіка. – 2017. – Т. 22, вип. 5 (58). – С. 180-183.

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

13. Ломачинська, І. А. Концептуальні підходи до визначення сутності імпаکت-інвестицій / І. А. Ломачинська // Бізнес Інформ. – 2020. – № 2. – С. 16-22.

References

1. Churkina, I.E. (2020). Osoblyvosti rozvytku mistsevykh byudzhativ v umovakh detsentralizatsiyi v Ukraini [Peculiarities of the development of local budgets in conditions of decentralization in Ukraine]. *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomika – Odessa National University Herald. Economy*, 27(2(92)), 65–73.

2. Lomachynska, I., & Churkina, I. (September 2020). Detsentralizatsiya mistsevykh byudzhativ v Ukraini: vyklyky v period viyny [Decentralization of local budgets in Ukraine: challenges during the war]. *Hraal nauky – Grail of science*, 20, 29-31.

3. Borshch, A.G., Dolzhenko, I.I. (2011). Podatkovi potentsial ta yoho vplyv na mizhbiudzhethne rehuliuвання [Tax potential and its impact on interbudgetary regulation]. *Oblik i finansy APK – Accounting and finance of agriculture*, 4, 112–116.

4. Krysovaty, A.I., Kizyma, A.Ya., & Maslii, V.V. (2011). *Planuvannya ta prohnozuvannya podatkovykh nadkhodzen* [Planning and forecasting of tax revenues]. Economic Thought.

5. Ivanov, Yu.B. (Ed.). (2009). *Rehulyatyvnyi potentsial podatkovoï systemy Ukrainy* [Regulatory potential of the tax system of Ukraine]. KHNEU.

6. Melamed, M.Ya. (2002). *Struktura valovoho vnutrishnoho produktu Ukrainy za katehoriïamy dokhodu* [The structure of the gross domestic product of Ukraine by income categories] [PhD dissertation; Kyiv National University of Economics].

7. Budget Code of Ukraine [Budget Code of Ukraine] (July 7, 2010). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/ed20270101>.

8. *Joint action center*. (2021). Byudzhetny terytorialnykh hromad oblasnykh tsentriv Ukrainy za 2018-2021 roky [Budgets of territorial communities of regional centers of Ukraine for 2018-2021]. *centreua.org*. <https://centreua.org/wp-content/uploads/2021/07/Byudzhetny-terytorialnyh-gromad-oblasnyh-tsentriv-Ukrai-ny-za-2018-2021-roky.-Analitichnyy-oglyad.pdf>.

9. Radelytskyi, Yu.O. (2018). *Mistsevi byudzhetny v umovakh pohlyblennya finansovoyi detsentralizatsiyi v Ukraini* [Local budgets in the conditions of deepening financial decentralization in Ukraine]. LNU.

10. Heleveria, E.M., & Sergienko, Yu.I. (2020). Investytsiyna pryvablyvist' rehioniv yak osnova staloho rozvytku krayiny [Investment attractiveness of regions as the basis of sustainable development of the country]. *Biznes Inform – Business Inform*, 4, 111–117.

11. Talpa, V.P. (2021). *Podatkove stymuliuвання investytsiinoho rozvytku ekonomiky Ukrainy v umovakh reform* [Tax stimulation of investment development of the economy of Ukraine in the conditions of reforms] [dissertation of a doctor of philosophy; IPREED].

12. Lomachynska, I., & Schur, R. (2017). Sotsialno-ekonomichni efekty byudzhetno-podatkovoï detsentralizatsii [Socio-economic effects of fiscal decentralization]. *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomika – Odessa National University Herald. Economy*, 22(5(58)), 180–183.

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

13. Lomachynska, I.A. (2020). Kontseptualni pidkhody do vyznachennya sutnosti impakt-investytsiy [Conceptual approaches to determining the essence of impact investments]. *Biznes Inform – Business Inform*, 2, 6–22.

Отримано 06.09.2022

UDC 330.322:332.142:336.1

JEL Classification: G11; H21; H72

Iryna Lomachynska

Doctor of Economics, Associate Professor,
Professor of the Department of Economics and Entrepreneurship
Odessa I. I. Mechnikov National University (Odesa, Ukraine)

E-mail: i.lomachynska@onu.edu.ua. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6112-6884>

ResearcherID: [E-9174-2018](https://orcid.org/0000-0002-6112-6884). Scopus Author ID: [5722196182222](https://orcid.org/0000-0002-6112-6884)

Iryna Churkina

Doctor of Economics, Professor of the Department of Management and Innovation
Odessa I. I. Mechnikov National University (Odesa, Ukraine)

E-mail: churkina.irina0403@gmail.com. ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-3922-6648>

**TAX POTENTIAL OF INVESTMENT DEVELOPMENT
IN THE SYSTEM OF SOCIAL AND ECONOMIC SECURITY
OF THE REGION IN CONDITIONS OF DECENTRALIZATION**

Abstract. *It is substantiated that the socio-economic security of the region is intended to ensure the growth of the socio-economic welfare of society, which is achieved through the technological renewal of production; growth in the production of products and services, innovative products, employment and incomes of the population; development of human capital; improvement of working conditions, market infrastructure and environmental conditions. All this is possible with an appropriate level of investment. Theoretical and practical aspects of the formation of the tax potential of the region's investment development in the context of financial decentralization are summarized. It is substantiated that the tax potential of investment development is one of the main systemic elements in the formation of the socio-economic security of the region. It covers a set of processes and phenomena in the production, investment, innovation, financial, tax, budgetary spheres and depends on a combination of factors, in particular, the dynamics of economic development, the social structure of the population of the region, labor mobility, the level of resource provision, natural and climatic conditions, legal regulation, the quality of law enforcement, the level of integration into the system of international economic relations. It seems expedient to increase the effectiveness of tax and budgetary mechanisms for investment incentives for growth in the efficiency of economic entities and deshadowing, which requires expanding the tax base in the region, simplifying and optimizing the structure of taxes, improving the tax administration system, introducing optimal and efficient tax rates, ensuring economic and social justice in the collection taxes. As a result, attractive conditions will be formed at the*

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

level of an administrative-territorial unit for the development of small and medium-sized businesses, self-employment of the population, and the use of the possibilities of the current legislation on tax incentives for investment activity. It is generalized that in order to increase the level and quality of the tax potential of the investment development of regions, it is necessary to systematically study the structure and dynamics of local budgets, the effectiveness of investment processes, cooperation between state and local authorities, business representatives, investors, and society.

Keywords: *socio-economic security of the region; investment development of the region; tax potential; financial decentralization; fiscal decentralization; tax incentives for investments.*

Table: 1. References: 13.

Бібліографічний опис для цитування:

Ломачинська І., Чуркіна І. Податковий потенціал інвестиційного розвитку в системі соціально-економічної безпеки регіону в умовах децентралізації. *Науковий вісник Полісся*. 2022. № 2(25). С. 100-113.